

MESLEK YÜKSEKOKULLARI VE UZAKTAN ÖĞRETİM TWO YEAR COLLEGES AND DISTANCE LEARNING

Rıza GÜRBÜZ
Ankara Üniversitesi
Çankırı Meslek Yüksekokulu
gurbuz@cmyo.ankara.edu.tr

ÖZET

Ülkemizde genç nüfusun sayısının hızla artması buna karşılık üniversite kontenjanlarının yeterince artmaması nedeni ile 5 yıl sonra üniversite sınavlarına girecek öğrenci sayısı en az 2 milyona ulaşacaktır. 2001-2002 yılında örgün ve Açıköğretim dahil yıllık kontenjanımızın 500.000 civarında olduğu göz önüne alındığında sorunun büyüklüğü anlaşılır. Elektronik, haberleşme ve bilgisayar teknolojilerinin hızla gelişmesi öğretimde eğitimcilere yeni fırsatlar sunmaktadır.

Meslek Yüksekokulları üniversite Rektörlükleri ile işbirliği içinde 2006 yılına kadar uzaktan eğitim ve bilişim teknolojilerini kullanarak, 2001 yılında 140.000 olan öğrenci kapasitelerini 5 yıl sonunda 200.000'e çıkarabilirler.

Bu bildiride uzaktan eğitim konusunda Türkiye'de, dünyada yapılan çalışmalar ve uzaktan eğitim için ihtiyaç duyulan malzemeler ve yaklaşık maliyetleri anlatılarak son bölümde Meslek Yüksekokullarında uzaktan öğretim ile ilgili öneriler sunulacaktır.

ABSTRACT

Because of the rapid increase in the youth population and the inadequate increase in the capacities of the universities, the number of students that will enter to university examination will reach to 2 millions within 5 years in our country.

The formal education and open learning capacity is approximately 500.000. If this is considered, it is obviously seen how big the problem is. The rapid increase in the informatics technologies are serving new opportunities to the educators in learning.

Until 2006, the two year colleges can increase their capacity; which is 140.000 in 2001, to 200,000 in the end of 5 years' duration with the supports of university rectorates and with the usage of informatics technologies and distance learning.

In this paper the studies on distance learning in Turkey and in the world, the equipment required for distance learning and approximate costs are told, and in the last part the suggestions related with the distance learning in two year colleges will be presented.

GİRİŞ

Son yıllarda elektronik, bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojilerindeki gelişmeler eğitim-öğretim alanında eğitim kurumlarına ve eğitim alacak kişilere yeni fırsatlar sunmaktadır.

Televizyon ve internet kullanarak öğrencilerin buldukları mekanlarda almış oldukları eğitime uzaktan öğretim(distance education) veya bilişim teknolojilerine dayalı eğitim denilmektedir.

Uzaktan eğitim, eğitim alıcıların herhangi bir eğitim kurumuna gitmeden yazılı dökümanlarla CD, video kasetleri, internet ve televizyon aracılığı ile almış oldukları eğitim tipidir. Uzaktan eğitim alan kişiler eğitim türüne göre kısmi zamanlı olarak eğitim veren kuruma giderek eğitimcilerle görüşebilir ve atelye laboratuvarlarda uygulama yapabilirler.

Örgün eğitim; öğrencilerin kendileri için hazırlanmış kapalı mekanlarda eğitimcilerin denetiminde bir müfredat programına bağlı olarak bilgi ve beceri kazanmaları için yaptıkları teorik ve uygulama eğitimidir. Örgün eğitimde öğrenci eğitimcilerle bire bir temas halindedir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hayat boyu öğrenmenin yaygın şekilde sürdürülebilmesi ve insanların eğitim ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurumu düzeyinde uzaktan öğretim ve yaygın eğitim konusunda çalışmalar yapılmaktadır[1,2].

Üniversiteler düzeyinde televizyon ve basılı malzemelerle uzaktan öğretim çalışması Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi tarafından yapılmakta olup, Açıköğretim Fakültesinde 2001 yılında yaklaşık 490.000 öğrenci öğrenim görmektedir. Üniversitelerimizde 2001 yılında 1.479.562 öğrenci öğrenim görmekte olup, açıköğretimde öğrenim gören öğrenci oranı toplam öğrenci sayısına göre %34 civarındadır[3,4].

Dünyanın en önemli Açıköğretim üniversitelerinden birisi olan İngiltere'deki Açıköğretim üniversitesindeki öğrenci sayısının yaklaşık 200.000, internete dayalı öğretim programı uygulayan Kaliforniya üniversitesinin öğrenci sayısının 61.359 olduğu göz önüne alındığında, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinin büyüklüğü ortaya çıkmaktadır[5].

Yükseköğretim Kurulunun 98.2.23 sayılı kararı ile 14.12.1999 tarihinde Enformatik Milli Komitesi (EMK) kurulmuştur. Oluşturulan komite 2000 yılı Ocak ayında iki konuda alt kurullar oluşturarak çalışmalara başlamıştır[1]. Bu alanlar aşağıdaki gibidir

- Bilişim Eğitimi

- Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Öğretim.

Bu çalışmalara paralel olarak bazı üniversitelerimiz uzaktan öğretimle ilgili çalışmalara başladılar ve uzaktan öğretimle ilgili açacakları dersleri YÖK'e bildirdiler. 2001 yılında 6 üniversite tarafından 5 ders, yaklaşık 300 öğrenciye internet üzerinden uzaktan öğretimle verilmektedir[6].

ODTÜ, İnternete Dayalı Eğitim-Asenkron (IDE.A) birimini kurarak internet temelli uzaktan öğretimde başlangıç yapmıştır. IDE.A bilgisayar teknolojileri konusunda sertifika eğitimi vermektedir. IDE.A internet destekli eğitimde öncü bir birim olmuştur[7].

Sakarya Üniversitesi 2001-2002 öğretim yılından itibaren Sakarya Meslek Yüksekokulu bünyesinde internet üzerinden bilgisayara programcılığı ve bilgi yönetimi eğitimine başlamıştır. ODTÜ IDE-A ve Sakarya Üniversitesi benzeri yöntemler ve bilgisayar programlarını kullanarak benzeri alanlarda eğitim vermektedirler[8].

Sakarya üniversitesinin Meslek Yüksekokulu düzeyinde uyguladığı internet üzerinden uzaktan öğretim programında öğrenciler yaz dönemlerinde üniversiteye davet edilmekte ve yıl sonu sınavları güvenilirlik ve doğru değerlendirme açısından üniversitede yapılmakta ve öğrencilere 20 iş günü staj zorunluluğu getirilmektedir.

Ankara Üniversitesi de 2001 yılını bilişim yılı olarak ilan etmiş olup, yatırımlarının önemli bölümünü bilişim teknolojilerine yapmaktadır.

Türkiye'de bazı özel kuruluşlar dünyadaki gelişmelere uygun olarak uydu üzerinden görüntülü, sesli ve internet tabanlı uzaktan öğretim için destek ve alt yapı hizmeti verebilmektedir[9].

MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA UZAKTAN ÖĞRETİM NİÇİN YAPILMALIDIR?

Meslek Yüksekokullarında 2001-2002 eğitim-öğretim yılında 253 programda yaklaşık 240.000 öğrenciye tekniker ve meslek ara elemanı eğitimi verilmektedir. Meslek Yüksekokullarının sayısı 1982 yılında 44 iken, 2001-2002 eğitim-öğretim yılında 28'i Vakıf, 411'i devlet Meslek Yüksekokulu olarak 439'a yükselmiştir[10].

Meslek Yüksekokullarının toplam yükseköğretimdeki oranı, örgün eğitimde %17, açık öğretimde %8 olmak üzere toplam %25 civarındadır.

Gelecek yıllarda ülkemizin özellikle bilişim teknolojileri alanında yetişmiş 75.000'in üzerinde elemana ihtiyaç olacaktır[5]. Atelye-laboratuvar ihtiyacı olmayan tüm alanlarda Meslek Yüksekokullarında uzaktan öğretim verilebilir. Her yıl liselerden yaklaşık 540.000 öğrenci mezun olmaktadır. Bunun 220.000'i Meslek Liselerinden, 320.000'i ise Liselerden mezun olmaktadır. Örgün eğitimde Fakülte, Yüksekokul ve Meslek Yüksekokullarının yıllık öğrenci kontenjanları yaklaşık 290.000'dir.

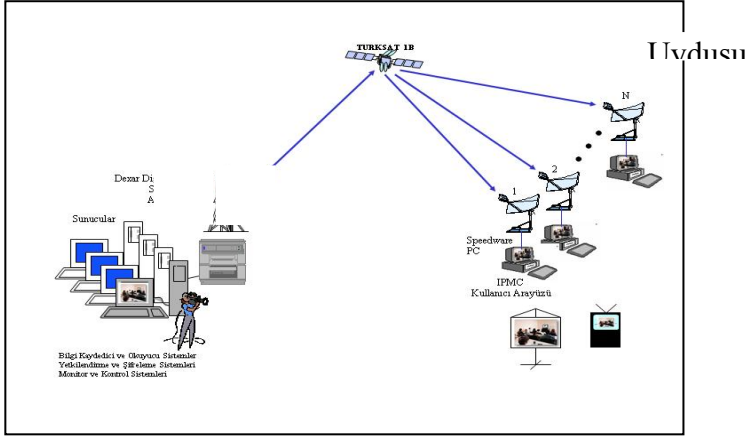
Açıköğretim Fakültesine ise 2001 yılında 61.777 ön lisans, 111.994 lisans düzeyinde olmak üzere 173.771 öğrenci kayıt yaptırmıştır[11]. 2005 yılına kadar üniversite sınavlarına girecek öğrenci sayısının en az 2 milyon olacağı tahmin edilmektedir. Günümüzdeki oranı koruyabilmek için üniversitelerde 2005 yılına kadar en az 100.000 kişilik bir ilave kontenjan oluşturulmalıdır.

Örgün eğitimde bu kontenjanın en fazla 40.000'i karşılanabilir. Geriye kalan 60.000 kişi ise Açıköğretim veya diğer üniversitelerdeki uzaktan öğretim programları ile eğitilebilir.

Açıköğretim Fakültesi eğitim verdiği alanlarda belirli bir doygunluğa ulaşmış olup, 2001-2002 yılından itibaren özellikle 2 yıllık alanlarda yeni programları açmak için çalışmalar yapmaktadır. Seçilmiş ve uygun alt yapıya sahip Üniversitelerin Meslek Yüksekokulları uydu tabanlı IP teknolojilerini kullanarak özellikle bilgisayar ve enformasyon teknolojileri ile sosyal, iktisadi ve idari programlarda geniş alanda eğitim-öğretim hizmeti sunabilirler[4,9].

MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA UZAKTAN ÖĞRETİM NASIL YAPILMALIDIR?

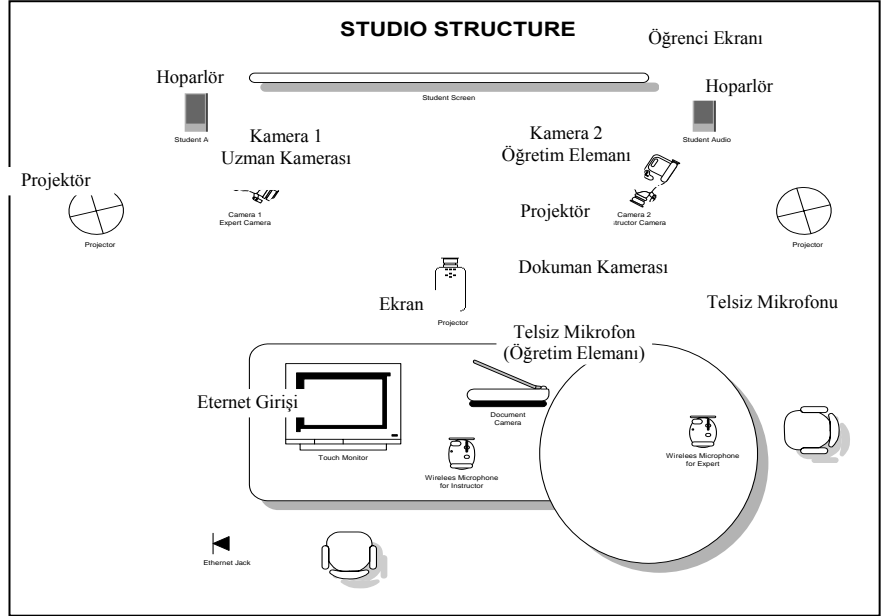
İnternet tabanlı eğitim, internet erişim hızlarının yetersizliği nedeni ile önemli sorunlar oluşturmaktadır. Bu nedenle MPEG, DV3 gibi uluslararası yayın standartlarını destekleyecek şekilde yapılandırılmış dijital vericilerle Meslek Yüksekokullarına ve bireysel kullanıcılara uzaktan eğitim hizmeti verilebilir. Alıcılar, şifrelendirilmiş ve yetkilendirilmiş yayınları 1-6 Mbps hızında uygun özelliklerdeki bilgisayarlarından veya televizyonlarından alabilirler[9].

Uydu anten üzerinden uzaktan öğretim için gerekli alt yapı elemanları ve maliyetleri yaklaşık aşağıdaki gibidir:

1. Yayın için uydu haberleşme hizmetini sağlayacak firmalardan veya Türk Telekom'dan bir alan kiralanmalıdır. Bunun özel firmalardan yıllık kiralama bedeli en az 1-2 milyon USD arasındadır. Öğrenci sayısı 3000'ni aştığında bu rakam öğrenci başına 300 USD'ın altına inmektedir.
2. Yayının Video görüntülü yapılabilmesi için Şekil 2'deki gibi bir stüdyo kurulmalıdır[9].

(**Şekil 1 ve 2 Dexar Firmasının dokümanlarından alınmıştır.*

Şekil 2: Uzaktan Öğretim İçin Örnek Bir Stüdyo Şeması

Stüdyo kurulma maliyeti yaklaşık 40.000-50.000 USD arasındadır.

3. Eğitim alıcılarının en az Pentium II 233 MHz CPU ve uygun board, 128 MB Ram, 8 MB ekran kartı, TV-Video kartı, CD sürücü, Windows 98, Windows NT veya Windows 2000 işletim sistemi, internet Explorer 4.01 veya üstü internet tarayıcı programa, en az 10 MB boş alana ve en az 28,8 kbps'lik internet bağlantısına ihtiyaçları vardır[8,9].

Ayrıca her bir kullanıcı yerel ağa bağlı değilse uydu yayınlarını alacak dijital receiver, şifre çözücü ve uydu antene ihtiyacı vardır[9].

Bilgisayarın maliyeti yaklaşık 700 USD, dijital anten, receiver ve şifre çözücünün maliyeti ise 300 USD civarındadır.

Alicının yapması gereken hardware yatırımı 1000 USD civarındadır. Eğitim alıcılar receiver, anten ve şifre çözücüyu kiralama yöntemi ile temin edebilirler.

3000 öğrenciden az olmamak koşulu ile her bir öğrenci için uydu kira bedeli olarak yıllık 300 USD firmaya, eğitim hizmetlerinin karşılığı olarak 200 USD civarında bir ücreti de eğitim hizmeti sağlayan üniversiteye ödemelidir. Bu miktar en alt sınırı göstermektedir[12].

4. Eğitim hizmetini verecek olan üniversite öncelikle uzaktan öğretim hizmetini verecek öğretim elemanlarını ve diğer elemanlarını eğitmelidir. Bu konuda yurt içinden veya yurt dışından uzman kurum ve kuruluşlardan yardım alınabilir.
5. Uzaktan öğretimle ilgili eğitim paket programları hazırlanmalıdır. Uydu teknolojisinde interaktif çalışacak bilgisayar eğitim paket programları hazırlanabilir veya yurt dışında hazırlanmış programların lisans hakları satın alınarak Türkçe'ye çevrilerek doğrudan kullanılabilir.

6. Uzaktan öğretim programları yazılı, görsel basın aracılığı ve internet üzerinden potansiyel müşterilere duyurulmalıdır. Özellikle YÖK veya ÖSYM internet sitelerinden uzaktan öğretim yapan üniversitelerin sayfalarına bağlantı verilmelidir.
7. İnternet tabanlı eğitimde kullanılacak programlar için (IBM – Lotus Learning space 4.0, Windows, internet explorer vb.) firma yetkilileri ile gerekli lisans anlaşmaları yapılmalıdır[5,8].
8. Uzaktan öğretim için web tabanlı kitaplar, CD'ler, VCD'ler ve değerlendirme soruları hazırlanmalıdır.
9. Uzaktan eğitim birkaç üniversite ile işbirliği içinde yapılacaksa uzaktan eğitimde işbirliği yapılacak Üniversiteler ve Meslek Yüksekokulları belirlenerek, işbirliği konuları, görev dağılımı, sorumluluk ve yetkiler belirlenmelidir.
10. Uygulamaya ilk 2 yıl pilot uygulamayla 5 üniversitede başlanarak, gelecek yıllarda öğrenci sayıları tedricen artırılmalı, 5 yıl sonunda öğrenci sayısı en az 60.000'lere çıkarılmalıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Anadolu Üniversitesi, uzaktan öğretimdeki öğrenci sayısını başlangıçta 30.000'li rakamlardan 2001-2002 eğitim öğretim yılında 500.000'lere çıkarmıştır. Yükseköğretim Kurumu ve TRT Açıköğretimin gelişmesi için Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesine önemli katkılar sağlamış Anadolu Üniversitesi de bu fırsatları çok iyi değerlendirerek Türk Yükseköğrenimine önemli hizmetler sunmuştur ve sunmaktadır. 2002 yılından itibaren bu destek uzaktan öğretimi Meslek Yüksekokulu düzeyinde başlatan Sakarya Üniversitesine ve diğer gönüllü ve alt yapısı yeterli üniversitelere verilmelidir.

Sakarya Üniversitesinin Meslek Yüksekokullarına yönelik internet tabanlı uzaktan öğretim programı pilot uygulama olarak desteklenmelidir.

- TRT'nin bir kanalı Açıköğretim Fakültesine olduğu gibi belirli gün ve saatlerde Sakarya Üniversitesine ve istekli diğer üniversiteler tahsis edilebilir. Diğer bir alternatif ise Türk Sat uydularından yeterli miktarda alan ücretsiz olarak Sakarya Üniversitesine veya diğer istekli üniversitelere tahsis edilebilir veya uydu üzerinden uzaktan eğitim için özel sektörden kiralanacak uydu hizmetleri bedelinin %50'si devlet tarafından karşılanmalıdır. Bu ise yıllık 1 milyon USD civarındadır. Dijital yayın yapan kanallardan uzaktan öğretim konusunda istifade edilebilir.
- Sakarya Üniversitesi ve diğer pilot üniversiteler, YÖK-DB Endüstriyel Eğitim Projesi çerçevesinde geliştirilen ve Türkiye'nin tüm bölgelerine yayılmış olan 31 tane YÖK-DB Endüstriyel Eğitim Projesi Meslek Yüksekokulları ile işbirliği yaparak öğrencilerin atelye ve laboratuvar uygulamalarında Proje Meslek Yüksekokullarından yararlanabilir[12].
Gelecek yıllarda bu uygulama plan dahilinde geliştirilebilir. Uygulamanın kalitesinin ve uygunluğunun denetimi YÖK Enformatik Milli Komitesi tarafından yapılabilir[6].
- Meslek Yüksekokullarının uzaktan eğitim konusunda Sakarya Üniversitesi dışında alt yapı ve öğretim elemanı yeterli 3-4 üniversite pilot uygulama olarak (Ankara Üniversitesi, Ege ve Dokuz Eylül Üniversitesi, Marmara Üniversitesi gibi) uzaktan öğretim konusunda teşvik edilmeli ve desteklenmelidir. Uzaktan öğretim konusunda Anadolu Üniversitesi Açıköğretim fakültesi ve ODTÜ'nün bilgi ve birikimlerinden yararlanılmalıdır.
- Uzaktan öğretimin internet üzerinden sürdürülebilmesi için Telekom ve Ulakbim'in internet iletişim hızlarını tüm ülkede en az 1 Mbps seviyesine çıkarmaları gerekir. Aksi takdirde uydular aracılığı ile uzaktan öğretim kaçınılmazdır.
- Uydu üzerinden hem görüntü, hem ses, hem de internet de olduğu gibi web formatında yazılı dokümanlar gönderilebilir. Etkileşimli yazılım programları ile sanal ortamda öğrencinin çeşitli deneyleri yapması veya kısa sınavlarla öğrencilerin değerlendirilmesi ve sonuçların gözlenmesi sağlanabilir[9].
- Yerel internet ağına sahip Meslek Yüksekokulları uydu aracılığı ile aldıkları görüntüleri ve bilgileri isteyen alıcıların hizmetine tek bir uydu anten, dijital receiver ve şifre çözücü

sunabilir veya bir sinevizyon aracılığı ile konferans salonunda, ders sunumunu ilgililere seyrettirebilir.

- Uydu aracılığı ile herhangi bir üniversiteden veya konferans salonunda yapılan sunum, gerekli alt yapıya sahip uydu yayın aracı vasıtası ile tüm ülkedeki üniversitelere veya üniversitelerin konuyla ilgili birimlerine ulaştırılabilir[9]. Benzeri hizmetlerden uydunun iletişim alanına giren Türk Cumhuriyetleri veya diğer ülkelerin üniversiteleri de yararlanabilirler.
- Uydu veya internet üzerinden uzaktan öğretim için öğretim elemanları ve yardımcı personel eğitim materyallerinin hazırlanması, eğitimin ve eğitilenlerin değerlendirilmesi konularında, yurt içinde veya yurt dışında en az 3 ay süre ile eğitimleri sağlanmalıdır. Pilot uygulama her üniversitede 500 kişi ile başlatılmalı, gelecek 5 yılda tedricen her bir üniversitede 10.000'le çıkarılmalıdır.
- Uzaktan eğitimin ülkenin ihtiyacı olan ve özellikle bilişim teknolojilerine dayalı programlar ile sosyal, iktisadi ve idari programlarda başlatılması faydalı olur. Meslek Yüksekokullarında verilen Türkçe, Tarih, Matematik, Temel Fen Bilimi, Bilgisayar dersleri uzaktan öğretim ile verilebilecek derslerin bazılarıdır. Derslerin uygulamaları Meslek Yüksekokullarında görevli öğretim elemanlarınca yapılabilir.
- Gelecek 10 yılda Yükseköğretim kapısındaki baskı daha da artacaktır. Uzaktan öğretim konusunda Yükseköğretim Kurulu öz kaynaklardan, Dünya Bankasından veya Avrupa Topluluğundan sağladığı bir kredi ile 5 yıl süresince her yıl 5 milyon USD'lık bir kaynağı seçtiği 4-5 üniversiteye aktararak Anadolu Üniversitesinin açtığı programlar dışındaki ihtiyaç duyulan programlarda uzaktan öğretime başlatılmalıdır. Yıl sonu sınavları da aynen Anadolu Üniversitesi sınavları gibi yapılmalıdır. Böylece hayat boyu öğrenme, sürekli öğrenme anlayışına yeni bir boyut kazandırılacaktır. Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı Enformatik Milli Komitesini kurarak bu konuda önemli bir başlangıç yapmış ve tüm üniversiteleri uzaktan eğitim ve bilişim teknolojileri konusunda teşvik etmektedir. En önemli sorun uzaktan eğitimin başlangıç ivmesi için üniversitelere bir miktar kaynak ayrılmasında yatmaktadır.

KAYNAKLAR:

1. Yükseköğretim Kurumu İnternet Sitesi/EMK
<http://euclid.ii.metu.edu.tr/EMK/genelhtm>
2. Milli Eğitim Bakanlığı İnternet Sitesi
www.meb.gov.tr (Açıköğretim Liseleri)
3. Yükseköğretim Kurumu İnternet Sitesi/İstatistikler
www.yok.gov.tr/aok/aok.html
4. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İnternet Sitesi
www.anadolu.edu.tr (Açıköğretim Fakültesi)
5. İnternete Dayalı Eğitimde Dünyada Durum
www.ii.metu.edu.tr/EMK/YOK_son.htm
6. Uzaktan Öğretim Programı Uygulayan Üniversiteler ve Dersleri
<http://euclid.ii.metu.edu.tr/EMK/2001BOPEN.html>.
7. ODTÜ İnternet Sitesi (İnternete Dayalı Eğitim, Asenkron)
www.metu.edu.tr
8. Sakarya Üniversitesi İnternet Sitesi
<http://www.ido.sakarya.edu.tr/onlisans/>
9. Dexar Firması İnternet Sitesi ve Tanıtım Dokümanları
www.Dexar.com.

10. GÜRBÜZ, R., “Meslek Yüksekokulları İçin Ödevler ve Fırsatlar”, I. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, 18-19 Ekim 2001, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
11. OSYM İnternet Sitesi
www.osym.gov.tr/sayisal/2001/tablolari/tablo3.html
12. İstanbul Sanayi Odası Vakfı İnternet Sitesi
www.isov.org.tr (Meslek Yüksekokulları)

Rıza GÜRBÜZ'le ilgili ayrıntılı bilgi için;
<http://cmyo.ankara.edu.tr/ogrgor>

